СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
УРЯГОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮ.
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION
ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. No. 37. Jersey City, N. J., Monday, February 15, 1937. 1937. VOL. XLV. Ч. 37. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок, 15-го лютого, THREE CENTS

РУЗВЕЛТ ДУМАЄ ВІДКЛИКАТИСЯ ЗА СУД ДО НАРОДУ

ВАШИНГТОН. — З цілої низки фактів стає ясно, що опозиція проти проєкту реформи федерального судівництва, висуненого президентом Рузвелтом, має багато ворогів, і то не тільки серед консервативних републиканців і демократів, але й серед ліберальних членів конґресу.

З огляду на те, що через цю опозицію проєкт Рузвелта може перепасти, президент, як кажуть стоячі близько нього люди, задумує віднестися в цій справі до всього народу та зажадати від нього попертя для свого пляну реформи судів.

Між іншими проти проєкту Рузвелта заявилися сенатор Кларк з Мізурі й сенатор Ґвілер з Монтани.

ВІДГУКИ ПО КРАЮ ТЕЖ ЧАСТО ПРОТИ ПРЕЗИДЕНТОВОГО ПРОЄКТУ.

НЮ ЙОРК.—На річному бенкеті в честь уродин Лінколна, який правильно справляє Краєвий Комітет Републиканської Партії; виступав між іншими з промовою Алфред Ландон, бувший ґубернатор стейту Канзас і бувший кандидат Републиканської Партії на уряд президента Злучених Держав. Бесідник атакував плян Рузвелта щодо реформи суду як замах на основи американської свободи. В тому самому тоні промовляли інші бесідники, між котрими був сенатор Г. Стайлз Бриджес з Ню Гемпшир.

Ля Ґвардія, посадник міста, діткнувся справи цеї реформи в своїй промові, котру він виголосив у присутності 1,600 осіб, зібраних у вищій школі Абрагама Лінколна з нагоди надачі Ля Ґвардії медалі, признаної йому голосами учеників як горожанинові міста, найбільше заслуженому для шкільництва міста. Ля Ґвардія зая[illegible] а проєкт презедента Рузвелта. Він порівняв нинішнє положення в краю до положення в часах Лінколна та закидав навищому судові брак розуміння потреб часу, виказуючи притому, що подібним нерозумінням потреб часу найвищий суд колись найбільше причинився до викликання горожанської війни в Америці.

Професор Реймонд Молі, колись член президентового „мозкового тросту", у своїй промові на радіо закликав край боротися проти пляну президента.

ГОРОЖАНСЬКІ ВІЛЬНОСТИ НА ПОЛУДНІ ЗАГРОЖЕНІ.

ВАШИНГТОН. — Установлений президентом Рузвелтом комітет для розсліду стану арендного фармерства каже в своїм рапорті, що великі земельні власники часто насильними способами загрожують горожанським свободам арендних фармерів у полудневих стейтах. Банди земельних власників не дозволяють арендарам землі орґанізуватися, ні збиратися, не зважаючи на конституційні ґарантії свободи зборів і орґанізації.

Комітет підчеркує потребу зарадити чимскорше на ці зловжитки, і президент Рузвелт приготовляє в цій справі спеціяльне посланіє до конґресу.

МОТОРОВА КОРПОРАЦІЯ КЛИЧЕ РОБІТНИКІВ ДО ПРАЦІ.

ДІТРОЙТ. — Ґенеральна Моторова Корпорація сподівається покликати назад до роботи до вівтірка понад 100,000 робітників, щоб відбити собі 44-денну перерву в продукції через страйк.

На зборах делеґатів відділів автомобільної юнії, що зібралися для вислухання звіту страйкового комітету, Гомер Мартин, президент юнії, заявив, що орґанізація має тепер 200,000 членів у промислі; число членів від останньої конвенції, що відбулася останнього квітня, зросло чотири рази. Збори ухвалили резолюцію, в котрій закидують Вилйемові Ґрінові, президентові Американської Федерації Праці, й Джанові Фрейові, президентові департаменту металевих фахів, що вони помагали підчас страйку Ґенеральній Моторовій Корпорації.

НЕ ХОЧЕ ВИДАТИ ІМЕН ШПИГУНІВ ПРОТИ РОБІТНИКІВ.

ВАШИНГТОН. — Роберт Пинкертон, президент відомої аґенції детективів того імени, не захотів подати сенатському субкомітетові, що розсліджує шпигунство проти робітників, імен тайних аґентів, які оперують між автомобільними страйкарами, бо, мовляв, тоді життя тих аґентів не було би безпечне.

Субкомітет задумує потягнути свідка до відповідальности за непослух конґресовому тілу.

НЕДОСТАЧА СТАЛІ.

ВАШИНГТОН. — Уряд розкрив факт, що працю коло будови 6 нових воєнних кораблів і 3 підводних човнів перервано через недостачу сталі.

ФІЛЬМА ПОМАГАЄ СПРАВЕДЛИВОСТИ.

Фільма нераз стала у пригоді, але ще ні разу серед таких обставин як ось тут.

В Олд Байлей у Лондоні вбито одну стару жінку. У неї мешкали деякий час якийсь Альфред Стратфорд і його приятелька Мері Флін, які по вбивстві щезли. Очевидно — вони були винні.

Даремне шукали їх скрізь. Виявилось тільки, що вони обоє купили собі одяги у кравця на Кінґ стріті, на передмістю Гемерсміт. Але продавець не міг дати точного опису.

Та перед кравцем стояли завжди вуличні фотоґрафи, які робили знимки-фільметки з прохожих. Поліція зібрала вісім тисяч таких знимок і розложила їх перед усіма, хто знав підозрілу пару. Пізнала одна жінка, яка знала їх під назвою панства Віліямс. Негайно відбили велике число фільметок і розіслали їх по цілій Анґлії. Вже в кількох днях виловив їх констабль у Дальстоні під назвою панства Деві. Мешкали кілька кроків від комісаріяту, отже недалеко потребували йти. Це було 3. жовтня, а вже 19 листопату м. р. покарали його смертю, а її засудили на 8 літ вязниці.

Анґлійська справедливість дуже швидка. Очевидно, правдиві злочинці будуть вминати брукових фотоґрафів.

КОЛХОЗИ ВИРІЗУЮТЬ ХУДОБУ.

Як повідомляє советська преса, в ярославській окрузі колхози вирізують масово господарські звірята. Впродовж 11 місяців мин. року вбито в тій окрузі 40 тисяч штук рогатої худоби, 15,700 овець і 10 тисяч штук безрог. Подібне явище виступає теж в інших округах. Кореспондент „Правди" підкреслює, що навіть кари не причиняються до зменшення цього явища. Пояснюють його перш усього браком паші.

ОГРАБИЛИ ФАРМЕРА.

Один українець, фармер із Смокі Лейк, прибувши на відвідини до Едмонтону, дався намовити двом „симпатичним" незнайомим піти з ними напитись пива до готелю. Випивши кілька склянок пива, фармер заснув, а пробудившись, переконався, що його „приятелі" від склянки десь пропали. Обшукавши кишені, переконався, що бракує йому 41 долярів, які привіз зі собою з дому. Фармер каже, що милих товаришів від склянки він знає з лиця, лиш не знає їхніх назвищ.

ЗРАБУВАЛИ МІШОК З ГРІШМИ.

На дорозі до села Клячани під Новим Санчем два бандити напали на управительку місцевої почтової аґенції, Вероніку Ґрубкову, що в товаристві почтового післанця верталася з міста. Один напасник ударив Ґрубкову кілька разів револьвером у голову, а другий вирвав післанцеві мішок з грошевими посилками, вартости кількох тисяч зл. За втікачами дала Ґрубкова кілька стрілів, але хибила.

ОРИҐІНАЛЬНИЙ БРІДЖЕВИЙ ТУРНІР.

В англійськім місті Сейнт Альбан відбувся недавно ориґінальний бріджевий турнір, у якому взяло участь багато чільних англійських бріджистів. Ориґінальність цього турніру була в тім, що перша нагорода була невідома. Комітет проголосив, що переможець, який здобуде найбільше пунктів, дістане якусь дорогу нагороду. Зовсім ненадійно першу нагороду здобула панна Вініфред Шорок. Підчас проголошування вислiду турніру заявили їй, що вона дістане... корову. Одночасно комітет поставив умову, що переможниця мусить пів години водити корову по вулицях Сейнт Альбану. Всі думали, що міс Вініфред Шорок відмовиться від цієї почести. Але у визначенім часі прийшла до клюбу молода дівчина по нагороду, причіпила корову на мотузок і водила її пів години по цілому місті у товаристві товпи цікавих.

ЯК ОКРАДАЛИ ГРОМАДУ.

В окружному суді в Тернополі відбулася розправа проти Івана Базара, бувшого війта в Настасові, Филипа Гальки, бувшого писаря, і Семка Кураша та Гринька Малиса, членів громадського уряду, за зловживання громадськими грішми. Зловживань допускався головно писар Галька, що був одночасно і касієром. В роках 1929—1934 спроневірення дійшли до кільканацятьох тисяч зл., що було можливе тільки при ціковитій недостані контролі війта та асесорів. Після дводенної розправи засуджено Филипа Гальку на 1 рік безоглядної вязниці, а інших обвинувачених увільнено.

ПЕКОЛЬНИЙ ДЗВІН.

Як повідомляють із Шанґгаю, на верщку гори Кіювашав, званої святою, в провінції Ангвей, кількасот робітників працюють над відливом великого дзвону, що буде важити 22 тисячі кг. Приготовлено вже матеріял до відливу на основі приписів буддійської релігії. Дзвін умістять на вежі, побудованій на вершку святої гори Кіювашав. Буде зватися пекольним дзвоном і, як каже китайська преса, його звуки будитимуть „душі, що пірнули в безодні пекла".

ТЯЖКА БАТЬКІВСЬКА РУКА.

В громаді Пруси, повіт Самбір, між Василем Кузевом, літ 28, і його батьком Петром трапилася бійка. Василя побили палицями парубки батька, Павло Татарський і Іван Михалевич, так, що від ран Василь помер.

НАДУЖИТТЯ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОБРОДІЙНОЇ ЛЬОТЕРІЇ.

У Венгрові на Люблинщині викрили надужиття при владженні добродійної льотерії. Орґанізаційний комітет скрив 25 льосів на найцінніші виграні. За крадіж льосів посудили війта Моска. Під натиском публичної опінії Моска подався до димісії.

ЕПІЛЬОҐ РОДИННОЇ ТРАҐЕДІЇ.

В селі Росохач, чортківського повіту, від довшого часу вітчим Андрій Фуреґа утримував любовні зносини з жінкою свого пасерба Василя Мацишина, Федорою Мацишин. Коли довідався про це пасерб Василь Мацишин, і його мама, а жінка Андрія Фуґери Розалія 1 зам. Мацишин, 2 зам. Фуреґа, обоє при помочі інших членів найближчої родини старалися вплинути на Андрія Фуреґу і Федору Мацишин, щоби зірвали свої зносини, одначе переконання їх не помагали. Остаточно дня 3-го жовтня м. р. Федора Мацишин покинула свого чоловіка і замешкала при Андрію Фуредзі. Василь Мацишин кілька разів приходив до дому Андрія Фуреґи і просив жінку Федору, щоби вернулась додому, а коли вона разом з Фуреґою заявила йому, що додому не піде, Василь Мацишин зарубав сокирою вітчима і власну жінку, а сам, віддавши сокиру до рук рідної мами, жінки Андрія Фуреґи, зголосився добровільно на постерунку поліції. Дня 22. грудня м. р. відбулася в тій справі розправа перед окружним судом у Чорткові, який засудив Василя Мацишина на 3 роки вязниці, беручи на увагу, що він убив вітчима і жінку під впливом сильного зворушення.

ЖАХЛИВІ ЦИФРИ.

Комітет боротьби з крізою при Лізі Націй оголосив недавно звіт, що потрясає траґічною вимовою цифр. Впродовж одного року 2 міліони 400 тисяч людей вмерло з голоду, а 1 мілон 200 тисяч відобрало собі життя з нужди. Дальше читаємо в цій статистиці, що ріжні спекуляційні спілки, торговельні орґанізації й рільничо- промислові картелі рішили не допустити до обниження цін. Замісць роздати надмір продуктів бідним і голодним, рішено знищити: півтретя міліона кг. цукру, 568 ваґонів збіжжя, 144,000 ваґонів рижу, 267,000 ваґонів кави. Крім того спалено 432,000 ваґонів збіжжя і 600 сотнарів мяса в консервах. Все те дає 8 біліонів, 438 міліонів, 840 тисяч кільоґрамів харчевих продуктів. Харчі, знищені в однім році, були би вистарчили на обділення кожного з тих нещасливих бідаків, яких голод і нужда загнали в обійми смерти. Обчисляючи річне споживання у висоті 980 кг. на голову, знищені харчі були би вистарчили на 3 роки.

ОБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИ СТАРОДІВОЦТВА.

Обезпеченеве товариство у Копенґаґені відкрило новий відділ обезпечення, призначений виключно для тих, що стануть старими дівами. Обезпечуватись може кожна молода дівчина, не зважаючи на те, чи вона буде старою дівою, чи ні. Якщо обезпечена вийде до 40 літ замуж, тоді всі вплачені гроші залишаються власністю обезпеченевого товариства. Якщо обезпечений не вдасться вийти замуж, то обезпеченеве товариство виплачуватиме їй до смерти пенсію.

МАСОВІ АРЕШТИ В УКРАЇНІ ПІД СОВЄТАМИ

МОСКВА. — Орґан комуністичної молоді „Комсомольская Правда" доносить з України, що там ҐПУ переводить нові масові арешти, бо тайні шпигуни впали на слід великої орґанізації революціонерів і саботажників, яких зачислюють до „троцькістів". Часопис доносить, що саме через саботажну акцію арештованих повстало обниження промислової продукції в київській окрузі.

ПОЛЬЩА В РУКАХ ПОЛЬСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ.

ВАРШАВА. — Доля Польщі буде віддана в руки молоді. А ця молодь каже, що вона не може стерпіти партійної ґризні, якою просякнута Польща. Вона доцінює заслуги старих польських революціонерів, які вони положили для відбудови Польщі, але не може зрозуміти партійної заїлости старих провідників. Ось на цій молоді, що є наскрізь націоналістичною і склонною до дуже радикальних соціяльних реформ, рішили опертися теперішні провідники, що держать у Польщі владу. А це значить, що Польща стає наскрізь фашистівською державою.

ҐНІВАЮТЬСЯ, ЩО СКАЗАВ ПРАВДУ.

ВАРШАВА. — Шеба, чехословацький посол у Букарешті в Румунії, написав книжку, в якій змалював боротьбу поляків за незалежну Польщу. Шеба пише, що кидає правдиве світло на польське інтриґанство підчас мирових переговорів у Версаю, бо це вияснює, чому Польща стала великою і поширила свої границі коштом інших народів. Поляки обурилися на ту книжку, бо її написав визначний чеський політик і близький співробітник президента Масарика, а далі ще й муж довіря теперішнього чехословацького президента, Бенеша. Крім цього передмову до книжки написав чеський міністер справ заграничних. Реаґуючи на ту книжку, польський письменник Адольф Новачинський відіслав чехословацькому послові в Варшаві ордер Білого Вірла, яким був наділений з боку чехословацького уряду. А в польськім соймі заінтерпельовано в цій справі польського міністра справ заграничних, Бека. В інтерпеляції сказано, що чехи віддавна шкодять Польщі, гнетуть польську людність, що живе під Чечословаччиною, а далі — піддержують українських терористів, що працюють проти Польщі.

НАЦІСТИ ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ „НАДІЙ".

БЕРЛІН. — На Горішнім Шлеську, що є під Польщею, заступник польського воєводи з Бялостоку сказав на похороні польського ветерана, що він жаліє, що його не можна поховати в його родиннім селі, яке опинилося під „німецькою займанщиною". Але, казав він далі, треба „надіятися", що ця земля вернеться до Польщі. Ця його заява спричинила з боку націстичного уряду протеас, який вислано до Варшави.

НІМЕЧЧИНА ПОПИРАЄ ДАЛІ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

БЕРЛІН. — Німецький уряд проголосив формально, що його димльоматичне представництво при еспанськім повстанськім ґенералі Францiску Франку піднесено до гідности амбасади.

БЛОАКАДА НЕ ВДАЄТЬСЯ.

ЛОНДОН. — Міжнародня комісія, що хоче спинити чужинецьку інтервенцію в громадянській війні в Еспанії, не може нічого вдіяти. Вона хотіла завести бльокаду Еспанії, щоб не допустити до неї чужих військ та довозу амуніції, але проти цього проєкту виступила Портуґалія. Через те проєкт убито.

ЖИДИ БЕРУТЬСЯ ДО ДАЛЬШОЇ КОЛЬОНІЗАЦІЇ.

ВІДЕНЬ. — Незабаром тут відбудеться жидівський світовий конґрес, у якім візьмуть участь жидівські преставники, що прибудуть з ріжних країв світу. Радитимуть над тим, куди вивести жидів з тих країв, де їм нема можности жити. В першу чергу будуть розбирати проєкт перевезення 50,000 жидів до Австралії.

МАНІФЕСТАЦІЯ РУМУНСЬКИХ ФАШИСТІВ.

БУКАРЕШТ. — Понад 150,000 фашистів, що зїхалися в столиці краю, віддали пошану двом румунським фашистам, що погибли в Еспанії, де боролися по стороні ґенерала Франка. Поляглими є д-р Іван Моца і д-р Василь Морін. Їх тіла привезено до Румунії, а тепер поховали їх з великою парадою. Цей похорон перемінили румунські фашисти у величезну фашистівську маніфестацію. На похорон надіслали вінки: Гітлер з Німеччини і ґенерал Франко з Еспанії. Провідник Залізної Ґвардії, себто відомої фашистівської орґанізації, заявив, що створено ордер Моци і Моріна, яким будуть наділені ті, що наражають своє життя для справ „фашизму, антисемітизму і румунського націоналізму".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КІНЕЦЬ АВТОМОБІЛЬНОГО СТРАЙКУ

Угода, заключена між представниками Генеральної Моторової Корпорації й представниками юнії „Обеднані Автомобільні Робітники Америки", покінчила перший справжній великий страйк автомобільного промислу в Америці. Страйк цей був справді великий, бо тревав 44 дні, бо через нього не працювали 105,000 робітників зовсім, а 120,000 інших робітників працювали тільки частинно. Грошеві втрати через страйк були величезні. Обчисляють, що робітники тратили в робітничій заплаті по одному міліонови долярів на день, а підприємство втратило багато міліонів долярів.

Страйк зазначився в памяті населення передівсім двома чинниками. Поперше, тут виступив в активній боротьбі за краще життя робітників Комітет для Промислової Орґанізації, що під проводом Джана Луиса веде орґанізування робітників на основі засади цілих промислів, усупереч орґанізуванню робітників на засаді фахів, що її представляє Американська Федерація Праці. Подруге, в цьому страйку американські робітники примінили на більшу скалю нову страйкову техніку, а саме „сидячий страйк".

Угоду, котрою закінчено страйк, кожна спірна сторона представляє за свою побіду. Прихильники Комітету для Промислової Орґанізації в доступних собі орґанах преси представляють угоду за побіду Комітету, а противники Комітету представляють цю угоду за програну Комітету або робітників. Між противниками Комітету для Промислової Орґанізації є прихильники капіталістів та прихильники фахових орґанізацій, орґанізованих в Американській Федерації Праці. Через те й Американська Федерація Праці знайшлася в однім човні з ворогами всякої робітничої орґанізації, і Вилйем Ґрін осуджує угоду як велику програну всіх робітників.

Коли йде питання за те, що представляє собою угода для робітників, то тут треба відділити інтереси робітників від інтересів орґанізаці. Зо становища Комітету для Промислової Орґанізації та приналежної до нього юнії угода була побідою, бо ця юнія признана як представниця робітників, а по части навіть одинока представниця. Зі становища Американської Федерації Праці це признання є невдачею для Федерації. Одначе від цих питань є важніше питання: яке значіння має ця частинна удача автомобільної промислової юнії та частинна невдача фахових юній для робітництва. Страйк та угода утвердили існування промислової юнії й зробили її активним чинником у боротьбі робітників за краще життя. Чи одначе нова юнія скріпить цю боротьбу, чи може її повстання доведе тільки до ґризні з фаховими юніями Американської Федерації Праці, що зведе боєвість юній на бездорожжя братовбивчої боротьби, цього нині передбачити ще не можна. Робітникам треба памятати на цю можливість та дивитися за те, щоб їх сила росла, а не слабла.

ПЕРЕД ЗМІНОЮ ДЕКОРАЦІЙ

Нова серія судових убивств у Москві і дальші процеси проти „старих большевиків", що готуються в тайних канцеляріях Сталіна, примушують цілий світ думати про причини цієї різні. Який політичний інтерес велить Сталінові йти на такі небезпечні спроби, як судові розправи над заслуженими комуністами, які „каються" всенародньо і своїми устами визнають себе за паліїв, шкідників, аґентів світового капіталізму та піджигачів війни? Не може бути спору про те, що Сталін цими процесами і розстрілами своїх же товаришів нічого не виграє в опінії світу, а тільки програє. Якщо Сталінова „найдемократичніша конституція" могла декого одурити своїми гарними словами, то процеси проти старих большевиків виявляють, що **„форма зміняється, але тиранія лишається без переміни".**

І не тільки в очах культурних людей цілого світу відкриває Сталін усю зогнилість своєї диктатури; також у рядах комуністичних партій ріжних країн шириться безладдя і розтіч. Справді, коли бувший голова комінтерну Зіновієв, коли бувший заступник Леніна в совєтськім уряді Каменев, коли багато інших комуністів, що мать за собою царську каторгу і довгу революційну боротьбу, — обернулися в нужденних запроданців Гітлера, то хто може ґарантувати, що й теперішній предсідник Комінтерну, Димітров не є вже тепер також „фашистівським аґентом"? Для кожного чесного комуніста, що донедавна вірив усім гаслам Москви, нарешті встає питання: чи не краще буде відійти від такого товариства, в якім можуть вести перед такі підозрілі особи, що підшиваються під революціонерів, а в дійсності виконують приказ „клясового ворога"?

Та й між союзниками СССР, які в обороні протинімецького наступу покладають надії на допомогу червоної армії, може виникнути глибокий сумнів щодо сили і надійности большевицького війська, коли „аґенти німецького фашизму" позалазили у всі ділянки совєтської державної машини.

Звичайно, Сталін „не в тімя битий" і мусить роуміти, яке враження в цілім світі викликають його розправи над старими большевиками. Але він іде своїм шляхом і не звертає уваги на пресу і на протести зза кордону. Яка цьому причина? Причина цієї політики московського диктатора лежить у **внутрішніх відносинах** совєтської держави.

В суспільнім житті часто поодиноким людям здається, що вони кермують обставинами, що вони „творять історію. Але коли глянути глибше, то виявиться, що окремі особи, навіть і дуже визначні, тільки використовують обставини, що утворилися від них незалежно, самим ходом історичних подій. Наприклад, Ленін не зробив російської революції: він тільки використав для себе і своєї партії революцію, що вибухла в обставинах світової війни. Перед Сталіном революцію вели „старі большевики". Сталін свідомо почав витягати до проводу в партії людей молодших. Це він робив і робить для того, щоб відсунути на задне місце тих, які все не могли миритися з таким півищенням Сталіна; аджеж Сталін за часів Леніна грав у комуністичній партії ролю другорядну.

Історія показує, що провідники революційних рухів дуже часто ворогують між собою не за противні ідеї і не за незгідну політику, а тому, що не можуть поділитися владою. За великої французької революції Робеспєр звелів засудити Дантона на смерть, але чи вони оба не служили тій самій ідеї? Та поки французькі якобіни вирізували себе, підняло голову „болото", люди, що вже здобули від революції все, що хотіли, і тепер боялися втратити свої досягнення. Одного дня, 9 термідора 1894 р., „болото" післало й Робеспєра під ґільотину.

Здається, що й російські комуністи несвідомо, але фатально йдуть цією протоптаною в історії стежкою. Уже навіть можна бачити виразно ті ідеї, під якими має статися совєтський „термідор". 19 років большевицької диктатури не минули марно. За цей час вивітрились ідеї „свободи, рівности й братерства", на яких місце прийшло державне рабство, панування всесильної бюрократії і звіряча ненависть усіх проти всіх. Занепала ідея світової революції, а натомісць виріс московський імперіялістичний націоналізм. Чи можна було собі уявити, щоб російські большевики писали перед 20 роками про „великий російський нарід" та про його „історичну славу"? А тепер московська „Правда" з 15. січня 1937 р. проголошує:

„Перед 700 роками німецькі лицарі пробували покорити „дикі словянські племена". Російський нарід виступив проти них і розторощив їх на замерзлім Чудськім озері. Російський нарід творить собі свою велику будучність. Тільки народові, що творить історію і витворює багатство й могутність своєї батьківщини, є властиве чуття національної гордости. Любимо свою батьківщину. Любимо свою російську мову, великий, сильний, образовий язик... Ніщо не може встояти перед творчою силою відродження народу, що будує свою державу. Такий нарід є здібний до великих діл, до геройства і чудес".

Ось так перед своїм занепадом **большевизм шукає підсилення в московськім націоналізмі.**

Д. М.

НЕ МОЖЕ ЗАГИНУТИ

День 22. січня дав українським часописам ріжного напрямку нагоду (що зовсім природне) до висказування ріжних думок у звязку з цею пропамятною подією, що є звязана із згаданим днем. Такі роздумування помістило й львівське „Діло". Воно вправді сконцентрувало всю увагу на Україну під Совєтами і на московську неволю, а про польську, можливо, що з цензурних причин, не згадує, та проте знаходимо там думки, які варто передати. Особливо ті, що намагаються дати відповідь на питання, чи ми ще живемо традиціями 22. січня 1919 р., та чи є надія, щоб здійснилися ті ідеали, що знайшли вираз у державнім Акті Соборности. „Діло" відповідає, що українська нація, що в тяжких історичних обставинах здобулася на акт з 22. січня 1919 р., не може загинути. Вона мусить добитися того, щоб Свято Соборности було святковане що року на Софійськім Майдані — в Києві. А до цього висновку доходить згаданий часопис шляхом ось такого розумування:

„Виринає питання — як що року при цій і подібних нагодах: чи пригадка ріжних дат з історії новітніх українських визвольних змагань, пригадка ріжних наших перемог і поразок, викликує тільки почуття жалю, огірчення, моральної депресії та зневіри, — чи може з підсумків усіх тих дат таки виходить, що нічого кидатись у пропасть дефетизму? Нам здається, що коли кажемо про дні 22. січня 1918. року і 22. січня 1919. року, то замало казати й про недалекі 20-ті роковини большевицького перевороту, що започаткував кінець української державности, і замало зупинятись тільки на неґативних позиціях нинішнього всеукраїнського дня. Нам здається, що коли вже казати про кульмінаційні точки наших успіхів і невдач, то треба й казати про те, чим ми були ще буквально на передодні російської та української революції, чим ми були ще на початку світової війни?! І коли ми пригадаємо собі, що ще у 1914/16. рр. панувала в Наддніпрянській Україні повна мовчанка, на сторожі якої стояв всемогучий московський баґнет; коли згадаємо, що чейже властиво відродження української політичної думки рахується щойно від половини минулого століття — від Кирило-Методієвського Братства й Головної Руської Ради, щоб дійти до мрії про український коронний край під скиптром Габсбурґів та автономію у російській державі, — то мусимо глядіти на невдачі 1919/21. рр. трохи іншими очима. Мабуть у всесвітній історії нема преценденсів, щоб яка нація відродилась у такому рекордово швидкому часі з повного упадку і щоб зі стану майже небуття перейшла до стану зєдинненя всіх своїх етнічних земель в одній незалежній державі! Чи така нація може загинути, якщо тільки не вдалася їй перша спроба зриву?!

„І з того зіставлення дат і фактів мусимо дійти до висновку, що існування вже близько 20-ти літ єдиної неподільної московської державности на руїнах української держави, тої української держави, що так шумно, з такою романтично-революційною декоративністю святкувала 18. і 19. літ тому свої народини, що це далеко не свідчить про вічність московського панування, про смерть українських визвольницьких змагань! І це далеко не свідчить про те, що українці збираються знову жити у неволі поверх двісті літ, як жили від заломання історичної гетьманщини по революцію 1917. року. Радше можна порівняти нинішній стан українства зі станом, у якому знаходився бельґійський чи сербський нарід підчас світової війни: ворог зайняв національну територію, але війна не припинилася! І, як на кожній війні — доля змінлива.

„У роковини 22-го січня, найбільшої дати з усіх дат української історії від найдавніших часів, не маємо ніякого сумніву, що колесо історії знову відвернеться. І що не тільки на Червоному Майдані у Москві святкуватимуть цього року 20-ті роковини жовтневого перевороту, роковини нового поневолення народів, але що й на Софійському Майдані у Києві буде ще що року відбуватися радісна маніфестація — роковин 22 січня, що став символом українських змагань, безсмертної української животворної сили".

В. Буднівський.

РОДОМ З ПЕКЛА

(2)

— Я не твій ворог і не хочу забрати тобі тещі. Жонатому якось не личить жити без тещі, коли вона ще меле язиком!

Сидір вже не поїхав далі з Іваном. Сидір і його крам лилишися в Дубрівці. Далі поїхав сам Іван, бо до вдови Сидір таки не здужав його намовити. Поїхав сердитий, та не загнівався на Сидора за те, що переймив його і дівку забрав зпід носа. Коли вертався із своєї поїздки, розпродавши ввесь свій крам, вступив по дорозі до Дубрівки. Очевидно, заїхав до побратима.

Вже доїждячи до Дубрівки, Семенич чув від людей, що Горошки не конче живуть з собою, як Бог приказав. Чув, що муж і жінка в такій згоді, як пес з котом. Горошко ніяк не показував Семеничеві, що кається і що радо відступив би свою жінку будькому, або що вже нераз думав, чи не втекти від неї. Зате Марина будьто би від нехочу бовтнула, що могла дістати ліпшого мужа, та вибираючи між двома, зле вибрала. Семенич відїхав з постановою при першій нагоді знов заглянути до Дубрівки і до Горошка.

Хата Горошка стала щораз більше подобати на пекло. Жінка і теща дошкулювали йому так, що він став наново їздити з крамом, щоби лиш не бути в хаті, щоби не видіти жінки, не видіти тещі. Він гадав, що як якийсь час дома не буде господаря, то вони таки схаменуться і привитають його трохи сердечніше, не так, як тоді, коли що днини бачать його. Та ті привитання ставали щораз прикріші. Щораз прикріше вони показували йому, що він не в своїй власній хаті. Називали його ледащим приймаком. Не хотіли знати цього, що він свого власного гроша вклав у господарство більше, як була вартість хати разом з їх ґрунтом. І жили вони головно з його зарібку. Найгірше було те, що вони жили його працею, а також до безтями запивалися. Обі жінки вічно були пяні. Раз прийшло до такої бучі, що Сидір не видержав і обі баби утихомирив канчуком. Запряг воли і поїхав з крамом.

Довго Сидір мандрував, торгуючи. Довго важив і розважав, чи йому вертатися до жінки. Кортіло не вернутися. Та шкодував дещо з того, що лишив був дома. Жаль йому було такій жінці лишити турецького коня і дорогу зброю, якої, крамарячи, з собою не брав.

— Вернуся ще раз до хати, — погадав. — Як далі в иаті буде пекло, то візьму, що моє, і втечу. Жінку лишу.

Поїхав до Дубрівки. Приїхав до хати і немало здивувався. Гадав, що баби покаялись і поправилися. Теща, котра його побачила крізь вікно, вистрибнула з хати, прискочила до нього, обіймила за шию, та стала цілувати. Після такого привітання стала голосити, ломлячи руки.

— Бог тяжко скарав нас за те, що ми тобі так допікали. Тяжко скарав мене, ще тяжче мою дитину!

— Що сталося? — спитав Сидір.

— Сталося таке, що я втратила доньку. Марина втопилася в ріці. Втопилася. Ти втратив любу жінку, та через те сиротою не будеш, бо я ще живу. Я подбаю, щоби тобі у мене було добре.

Сидір випряг воли і завів до стайні. Лишивши скриню на возі, закотив його до возівні. Пішов до хати, щоби довідатися, як то було з його жінкою. Хоч ні троха, не жалував за нею, цікавий був. Треба було знати хочби на те, щоби знати, що відповісти, коли хто його спитає, що сталося з його жінкою. Теща стала розказувати.

Крізь Дубрівку їхав твій приятель Семенич. Як звичайно, так і тепер вступив до нас. Як ти може ще не знаєш, то я тепер скажу тобі, що й він полюбив Марину і хотів з нею оженитися, та ти випередив його. Хоч Марина пропала для нього, він її собі з голови не вибив. До нас він так часто поступав не на те, щоби відвідати свого приятеля, себто тебе. Він приїзив, щоби баламутити твою жінку. І тим разом, приїхавши, став до Марини залицятися.

Марина не хотіла нахабі відповісти гірким словом правди, бо знала, що то твій приятель, і що ти його дуже любиш. Щоби їй не вихопилося яке прикре слово, вона втікла з хати. Мені сказала, що піде на ріку викупатися і переночує у сусідки. Семенич доміркувався, що Марина бокує від нього. Сердитий запряг воли, попрощався зі мною і відїхав.

Я вислала до сусідки наймичку, переказати Марині, щоби верталася, бо Семенич вже відїхав. Наймичка пішла і вернулася без Марини, кажучи, що її у сусідки ще цілком не було. Стрівожена побігла я над ріку, там де Марина звичайно купалася. На березі лежав її одяг, з Марини ні сліду. Ми вигукували, відповіди не було і нема по нинішній день. Вже майже місяць минув, як вона втопилася. Я вже й плакати не годна, бо геть виплакала всі сльози.

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ЯК МОСКВА НИЩИЛА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

В 1936 р. появилася книжка **Р. Смаль-Стоцького** п. з. **„Українська мова в совєтській Україні".** В цій книжці виказано документально, як Москва від непамятних часів аж по сьогоднішній день винищує систематично й послідовно українську мову, й то як у живім слові так і друкованім. М. Семчишин передав у львівськім часописі „Наш Прапор" зміст цеї книжки.

1. Дещо з історії.

Історія українського народу під Москвою — пише проф. Стоцький — це один ланцюг поневолення і заразом безнастанного **переслідування не тільки української мови літературної, але української мови взагалі.** І здається, що важко знайти якийнебудь інший нарід в Европі, що його мова переживалаб такі переслідування, безоглядні й дикі, які впали на український нарід під Москвою.

Від найдавніших часів Москва визначається однією — дуже притаманною для її душі — рисою: **цілковитою нестерпністю до всього чужого.** Для москалів, усе несхоже з московським було єретицтвом і зрадою православя.Назверхнім виявом цієї московської пихи було **повсякчасне змагання Москви до повного державного, мовного, економічного й релігійного централізму, до повного „обрусенія" усього, що немосковське.**

Ті змагання Москви дуже давні: Своїми початками сягають вони релігійної ділянки 16 століття, коли то Москва палила твори нашого славного проповідника **Транквіліона Ставровецького** (16. століття), коли то катехизм **Лаврентія Зизанія** справляли по наказу москалі, де мовляв, вони не розуміли „литовської (!) мови". А дальше, по черзі пішли переслідування, мов згідно з устійненим пляном,

1654 р. — по злощасній Переяславській Унії (Хмельницького з москалями) — **патріярх Иоаким** видав указ проти „польскія й литовскія печати" книг, і заборонив малощо не все тодішне українське церковне письменство, теж спалено тоді **І. том „Четій-миней"** нашого проповідника **Дмитра Туптала Ростовського,** а дальші томи виправлено „по великороссійской грамматикѣ". Явна ворожість до української мови виступає в передмові до **московського видання „Бесід" І. Золотоустого 1709 р.** Видавці явно-славно признають, що придержуються російської мови і російського правопису.

Згодом появляються урядові підручники про **„правильну" (російську) вимову букв, і на силу їх уводиться до українських шкіл.** А 1720 р. цар **Петро І. видає указ,** щоб печатати книжки тільки по російськи, щоб „никакой разницы и особого нарѣчія въ нихъ не было". Всі видання мусіли перейти через цензуру, що випускала в світ тільки ті українські книги, що в нічому не відріжнялися від московських. З усіх церков в Україні поконфісковано з часом старі українські книги, знищено їх, а на їх місце позаводжено нові — зросійщені.

У 18. ст. заведено в Київській Академії, а також по всіх школах України **російську викладову мову.** — Нічого й дивного, що освіта в Україні хилилась до упадку.

В 16. і 17. стол. були по всій Україні численні друкарні: в Києві, в Остроэі, Дермані, Чернигові, Новгороді Сіверському, Почаєві, Кремянці, Стрятині, Заблудові і т. д. — але з часом усе те підупадає, **а в 1729 р. чернигівську друкарню вивезено до Москви.** 1800 р. цар Павло І. заборонив був навіть будувати церкви в українському трибанному стилі. Та наявна обрусительна політика Москви почалась від **Катерини II,** яка руйнуючи Запорозьку Січ і рештки автономности гетьманської України — робила це в імя повного „обрусіння" усього, що українське. Проте, не зважаючи на переслідування, українське слово починає поволі оживати, а початок 19 ст. приносить навіть певну полекшу йому. Та коли в 1847 р. заарештовано Кирило-методіївських братчиків (Шевченка, Костомарова, Куліша), московський уряд поконфіскував усе, що було тоді в продажі на ринку українською мовою.

В р.р. 1862—87, російська цензура пропустила всього тільки одну популярну українську книжку.

Приходять врешті ганебні часи **Валуєвського (1863) і емського (1876) указу** — явної заборони українського слова в Росії, друкованого як і живого.

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ДЕ СТОЇТЬ ҐАЗЕТА?

Великий щоденник „Ню Йорк В о р л д-Телеграм" приносить у числі з 8-го лютого статтю відомого фейлетоніста Г е й в у д а Бруна про Рузвелтів проєкт реформи суду.

Гейвуд Брун починає статтю: „Я хочу отсим подати до відома з натиском, що я стою за пропозиції п р е з и д е н т а Рузвелта про реформу суду".

У тому самому числі того самого часопису відома фейлетоністка Дороті Донбар Бромлі пише теж про проєкт Рузвелта щодо реформи суду. В цій статті Бромлі заявляється виразно проти проєкту Рузвелта.

У тому самому числі є й передовиця на ту саму тему. Редакція пробує плисти по середині, не займати ніякого крайнього становища, але з тону статті видно, що вона стоїть проти п р о є к т у Рузвелта. Одначе редакція не заборонює Гейвудові Брунові сказати дуже крепкі слова на оборону проєкту Рузвелта. І певно не потягне його до відповідальности за його статтю проти статті редакції.

Це моглоб декому видатися доказом безхарактерности ґ а з е т и. Або принаймні доказом, що вона сама не знає, чого хоче. Як питати американських редакторів про пояснення таких явищ, вони відповідають, що такі подвійні голоси в їх ґазетах означають, що деякі справи не мають всіх арґументів за собою чи проти себе, що деякі справи власне такі сумнівні, що тяжко сказати з повною певністю, яке становище до справи заняти.

І ҐЕНЕРАЛИ СУМНІВАЮТЬСЯ.

Волтер Милис написав на основі своїх спостережень книжку про міжнароднє положення в Европі під заголовком: „**Viewed Without Alarm: Europe Today**".

Книжка цікава тим, що автор приходить до висновку, що в Европі війни відай не буде.

Одним з головних арґументів, на котрі він опирає свій висновок, такий противний висновкам інших авторів і спостерігачів европейських відносин, є той, що ґенерали в 1914-тім році були себе досить певні. Вони думали, що знали, що роблять. Нині навіть ґенерали не переконані з певністю пре щонебудь, а політики ще менше.

Отже небезпечно пускатися на війну, якщо ніхто не може бути певним її висліду.

ҐЕНЕРАЛИ Й НАРОДНІ МАСИ.

Інший спостерігач Европи в теперішню пору, Ричард Фройнд, що теж написав недавно книжку про можливости війни в Европі, приходить до іншого висновку на основі інших спостережень.

Замісць дивитися на ґенералів і політиків, він дивився на народні маси, і на основі спостерігання мас прийшов до переконання про недалекість війни в Европі. Він розуміє так: мирова структура, що була складена по світовій війні побідними аліянтами, вже розломилася. До нового зриву досі не приходило тому, що народні маси були змучені війною. Побіджені не мали надії на можливість побіди.

Нині, каже Фройнд, це все основно перемінилося. Нинішні народні маси це зовсім не ті, що були давніше. Підросли нові люди, які не знають умучення війною, які не мають страху перед невдачею війни, які мають надію в свою побіду в війні.

Це, на його думку, є ґарантією, що війна може вибухнути к о ж н о ї хвилі.

ПУШКІНСЬКИЙ ЮВИЛЕЙ.

Москалі с в я т к у ю т ь ювилей смерти московського поета Пушкіна, що якраз сто літ тому погиб у поєдинку з офіцером.

Святкують його передівсім у Росії. Большевики зробили з нього щось у роді предтечі комунізму. Святкують його московські націоналісти на іміграції в Европі, представляючи його за великого п р о р о к а московського націоналізму. Святкують його й на московській іміґрації в Америці, причому всякий малює його таким, якого йому треба.

За москалями взялися святкувати його й наські москалі з „Карпатской Руси". За старою приповідкою: коня кують, жаба ногу наставляє.

ВЕЛИКИЙ ПОЕТ: І ДЛЯ ПАНІВ, І ДЛЯ ХЛОПІВ.

„Свет", наприклад, написав про ювилей Пушкіна довгеньку статтю.

Отже хвалить Пушкіна за те, що його читають і освічені люди і прості мужики.

І той Пушків, каже „Свет", ширив у Галичині національну свідомість серед інтеліґенції й серед селян.

І його твори популярні, каже „Свет", і серед галицької інтеліґенції й серед селян.

Пощо таке пишеться? Чи на те, щоби підчеркувати, що пан то не хлоп, чи на те, щоби показати, що Пушкіна читають не тільки хлопи, але й пани?

ТЕЖ ІНТЕЛІҐЕНЦІЯ.

Писання „Света" про те, що Пушкін ширив серед інтеліґенції національну свідомість, замітне.

Виходить, що є інтеліґенція без національної свідомости.

Інтеліґенція?

НАЦІОНАЛЬНА МОВА?

Пише „Свет", що відколи галицька інтеліґенція й селяни запізналися з творами Пушкіна, московська літературна мова дістала серед них право горожанства.

Лиш подивіться, до чого довело це набрання права горожанства:

„Молодь часто вчилася її (літературної московської мови) з німецьких підручників".

Виходить, що молодь знала краще німецьку мову, ніж московську літературну мову.

—Я читав твою останню повість. Чому ти мусів впроваджувати до акції аж три вбивства та три смертні випадки?

— Мій любий, таж я мусів увести до повісти трохи життя!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

З руху між жіноцтвом.

Наша громада при вул. 23-тій і Бравн не є велика, але зате активна й патріотична. Є в нас: аматорський кружок, дитяча вечірня школа, 324 відділ У. Н. Союзу, жіноче товариство ім. Ольги Басараб. Члени беруть теж участь у політичнім житті. Все те ведеться у згоді, а доходи з театральних вистав, концертів чи інших подібних імпрез ідуть на ріжні народні цілі. Та наші жінки забажали ще поширити наше організаційне життя. На зборах жіночого товариства предсідниця пані Гороховська пригадала, що цього року в літі відбудеться у Філядельфії конвенція Союзу Українок Америки, на яку прибудуть жінки з ріжних місцевостей. Тому саме Філядельфія повинна виказатись великим числом українських жінок, зорганізованих у рядах Союзу Українок. Підчас живої дискусії всі присутні заявилися за поширення орґанізованих жіночих рядів. А тепер треба приступити від слів і заяв до діла.

Ольга Фостик, секр.

ВІДОЗВА

До односельчан Настасова, пов. Тернопіль.

Відзиваємося до вас, громадяни села Настасова, з вірою, що ви не забули ще рідного краю, що тужите за тою землею, в якій поховані кости ваших предків, і співчуваєте з нашими братами в Україні. Звертаємося до вас з великою просьбою: прийдіть нам з матеріяльною поміччю і своїми жертвами поможіть нам сплатити довг, який тяжить на нашому місцевому домі „Просвіти" в Настасові. Цей довг виносить три тисячі злотих (коло 600 долярів).

Наша домівка „Просвіти" була в часі війни знищена. По війні ми взялися до її відбудови і в тім прийшли нам з поміччю наші брати-еміґранти, присилаючи нам $80; решту ми зібрали самі між собою. Дім ми трохи поправили. Але по кількох літах цеї поправи показалося, що в часі війни дерево на даху перегнило, а дахівка знищена. Домові грозила руїна. Тому виділ читальні „Просвіти", щоб запобігти руїні цілого дому, що служить нам за нашу народню святиню, рішив перебудувати його цілком, у той спосіб, щоби прибудувати цілий поверх, затягнути новий дах і покрити його бляхою. Ця поправа коштувала одинацять тисяч злотих. Шість тисяч жертвували місцеві громадяни, а на решту суми взято позичку в українськім кооперативнім банку в Тернополі на такій підставі, що виділ читальні буде давати ріжні вистави, концерти, фестини і в той спосіб буде сплачувати довг. Якийсь час цей плян навіть нам добре вдавався і ми навіть сплатили три тисячі злотих. Але далі зайшли одії, які перекреслили наші розрахунки. Сплата довгів припинилась і тепер банк своїх претенсій упоминається.

Після події, що сталася 30 серпня 1936 р., **в якій упав бл. п. Михайло Лапчак**, бувший член виділу, як скарбник при продажу білетів на виставу, влада припинила всяку діяльність у домівці „Просвіти". Як вам мабуть відомо, того вечора **запроданці червоної Москви, комунарська місцева банда під проводом свого агітатора комунізму Івана Бичека напала на дім „Просвіти". Насамперед комунарі дали кілька стрілів, а опісля напали на дім, повибивали всі вікна, поламали двері, понищили образи. Рівночасно кинулися на виділ читальні і в немилосердний спосіб змасакрували бл. п. Михайла Лапчака, оставляючи його цілого в крові. Серед страшних мук він скінчив життя.** А через те наша громада потерпіла найбільшу втрату, бо стратила свого ідейного і жертволюбного чоловіка, який ціле своє життя працював на народній ниві. **Комунарська банда також тяжко побила нашого голову „Просвіти", Семка Кураша, і молодого члена „Просвіти", Михайла Зазуляка, сина Тимка з Курнівки. Потім та банда комунарів пішла в село і всім свідомим громадянам села била вікна, рубала двері і паркан. Нищила все, а коли хто попав їм у руки, того тяжко побивали. Не пощадили навіть 85-літнього старця Тимка Базара, котрий благав їх: „Схаменіться, що робите!" Одначе не помогло, шаблею порубали йому голову і нещасний старець упав непритомний на землю. Банда, думаючи, що він уже вбитий, відійшла.** Аж опісля син Гриць узяв покаліченого батька до кімнати і при помочі лікаря д-р Загребельного, що живе в нашім селі, привернув життя старцеві.

З тих власне причин адміністраційні власти заборонили всякі публичні імпрези і не позволяють на збірку дому „Просвіти".

Тому підписаний виділ читальні „Просвіти" в Настасові, не маючи змоги цього довгу сам сплатити, відноситься до вас, дорогі краяни, і до всіх тих, що їм лежить на серці доля нашого села, з просьбою: прийдіть нам з поміччю і своїми жертвами поможіть сплатити згаданий довг. Маємо надію, що наше прохання не останеться без відгуку і що ви нам поможете в такій важній справі, за що ми вам будемо невимовно вдячні.

Настасів, 16 січня 1937.

Семко Кураш, голова;
Петро Жмурко, секретар.

Печатка.

П. С. Подаємо притім до відома, що на цей заклик вже відгукнулись односельчани з Когоз, Трой і Вотервліт, Н. Й., і заложили комітет, який на перших своїх зборах зложив $70 на вище згадану ціль. Цей комітет рішив не заперестати праці так довго, аж доки не буде сплачений увесь довг, що тяжить на домі „Просвіти" в Настасові. До комітету ввійшли: Гр. Джинджиристий, з Трой, голова; Данило Зальопаний, Когоз, секретар; Олекса Бомба, з Трой, касієр; пані Е. Назаревич-Пиндус, заст. голови; пані І. Мадараш-Мигаль, заст. секр.; П. Джинджиристий, заст. касієра; І. Павуляк і І. Базар, контрольори. Жертви просимо слати на адресу:

D. Zalopany,
40 Garner St., Cohoes, N. Y.

Влучна відповідь.

О д н о г о саксонського вояка приловили на крадіжці. Хоч у к р а д е н и й предмет не варт був більше як 20 талярів, воєнний трибунал засудив вояка згідно з обовязуючими приписами на кару смерти. Коли ґенерал побачив, як вояка ведуть на смерть, сказав:

— Нещасний! Ти наразив своє життя для марних 20 талярів.

— А чи до сто чортів я не наражував мого життя що дня задля двацять фенігів? — сказав вояк.

Треба згадати, що 20 фенігів це тоді була денна плата вояка.

Ця з р у ч н а відповідь так сподобала ґенералові, що помилував засудженого.

В дівочій школі.

— „Любий" — яка це часть мови?

— Прикметник.

— Добре. Скажи мені ступінь вищий і найвищий цього прикметника!

— Наречений... Муж...

ЧИМ ЛЮДИ КОРИСТУВАЛИСЯ З ПРИРОДИ ДЛЯ ВІЙНИ

Сьогодні будуча війна цікавить міліони людей і є найпопулярнішою темою мові гутірок. Тому буде теж цікаво довідатися, чого люди навчилися від природи, щоб опісля використовувати це на війні.

Сьогодні лише всміхнемося, коли в кіні бачимо я с к р а в о помальованих воїнників примітивних народів. Яскраві однострої, такі улюблені в деяких державах, безвартісні у новітній війні. Бо людина від природи навчилася, що сотворіння, виставлені на велику небезпеку, мають незамітне забарвлення. Тому підчас світової війни армії всіх держав рішили змінити вояцькі однострої, щоби були незамітні кольором, так, що вояка тяжко запримітити на терені, так як наприклад тяжко пізнати пільного коника-стирбунця серед зелених трав, у я к и х він живе, або заяця сіро-бурої барви серед поля.

Передівсім стараються всі армії, щоб літаки у висоті якнайтяжче можна було розпізнати. Англійцям вдалося підчас війни помалювати літаки якоюсь спеціяльною фарбою так, що ворожі обсерватори не могли їх запримітити, коли вони дивилися з землі! Може бути, що англійці взяли тут собі зразок із природи, який мають у природничо-науковому музеї в Лондоні. Є це в и п х а н а качка, на якій може к о ж н и й добре бачити, як розумно забарвила природа піря тій качці. Хоч живіт тієї качки білий, то таки чудово зливається із сіро-синім небом, бо качка освітлена згори, а живіт її є в воді. Завдяки цьому качка стає невидна для обсерватора з землі. Природа ще й перевищила англійців у тому, що забарвила хребет качці на сіраво-брунатно, так, що вона при погляді згори (головно коли летить низько над землею) спливається з о в с і м із барвою землі. А про те не подумали англійці при своїх літаках.

Зновуж воєнна фльота взяла собі примір із водних сотворінь. Відомо, що багато водних живин мають під животом яскраві плями. Змисл того забарвлення є в тому, що ті живини виставлені на часті напади зі споду. Яскраві плями спричиняють таке розпорошення, що ворог збитий зовсім з пантелику, бо не може знати, в якому напрямі тварина порушається. Саме тим приміром покористувалися воєнні кораблі у світовій війні, як обороною проти нападу підводних човнів. Кораблі малювали на ріжні взори, звичайно чорними, білими та синіми барвами, щоби фальшивою перспективою та відзеркалюванням у воді збити в пантелику ворога, куди корабель порушається. Це перешкаджало підводним човнам заняти вигідне становище для нападу. Тим то звичайним, одначе помисловим наслідуванням природи сфальшовано напрям корабля.

Неправильними взірцями, які розпорошують тілесну форму, користуються теж тенки, щоб їх не спостергли вороги. Таксамо, як яскраво забарвлені звірята дуже легко впадають в очі в природописних збірках, так теж дуже впадають в очі тенки на вулицях міста. Одначе в терені їх форма для обсерватора з літака розпадається в низку дрібних плям, які зовсім спливаються з тереном. Так то при помочі тих узорів і пристосовуючого забарвлення боронять ся тенки перед літаками.

Лише яскравих однострої не може вживати н о в і т н я армія. Таких одягів уживали воїнники у старинних і середньовічних часах і досі вживають їх примітивні племена. Воїнники д и к и х племен малюють ґрізно свої тіла та щити, щоби викликати жах і переполох. Це був теж змисл фантастичних одягів старинних і середньовічних воїнників, які рахувалися з психольоґічним наслідком, я к и й викликують своїм виглядом у неприятеля. Тоді, розуміється, психольогія людська була інша, людина легко піддавалася впливам наслідком закорінених забобонів.

Та хто зна, яке булоб перше враження англійських тенків, к о л и б ці механічні потвори б у л и с т р а ш н о помальовані! Бож і найвідважніший воїн як підлягає психольоґічному перестрахові, який в ньому викликає уява, що підсвідомо ж и в е в ньому з давніх давен.

СОЛІНҐЕН — МІСТО В ЯПОНІЇ.

Якими способами послуговуються японці, щоб із своїм крамом продістатися на світоту торговлю.

Солінґенські п р о м и с л о в ц і останніми часами дуже зачудувалися, бо ствердили, що у світовій торговлі оферують продавці ріжні вироби з охоронною маркою „Солінґен" по дуже низьких цінах. Стали слідкувати та ствердили, що все те, це японські бритви, ножі й ножиці, з написом „Мейд ін Солінґен". Ті японські товари мали в е л и к и й збут, бо були дуже дешеві. Тому, що було очевидне, що тут нарушено закон про охоронну марку, звернулися дипломатичним шляхом, щоб перешкодити цьому тяжкому шкодженню німецького промислу. Вислід був несподіваний. Японці преспокійно відповіли, що все тут у найбільшому порядку та що японцям узагалі годі закинути нарушення закону про охоронну марку, бо товар із написом „Мейд ін Солінґен" дійсно зроблений у Солінґені. Солінґен — це місто в Японії. І справді стверджено, що той товар фабрикують у Японії в місті Солінґен. Зайве на мапах шукати того міста. Цю назву дістало місто щойно недавно згідно з відомою японською торговельною мораллю.

Ті японські методи наносять німецьким промисловцям із Солінґену велитенські матеріяльні й моральні шкоди, бо підкопують довгою та нечесною працею здобуту світову славу солінґенських сталевих виробів.

ПРЕДТЕЧІ ФОНОГРАФА Й „РОБОТА"

Думка штучно наслідувати людську бесіду, построїти „говорячу машину" — далеко не нова, а заходи для здійснення тієї думки сягають у далеку минувшину. Не десятки, а століття відділюють нас від тієї минувшини. Ще в тринацятому століттї реґенбурський епископ, Альберт Больштед, вчинив важний, як на ті часи, винахід. Він збудував людську фіґуру, якогось дверника, що не тільки відчиняв гостям двері, а й досить виразно витав прохожих товариським привітом: „Бітте, Оер Ґнаден!" („Прошу, ласкавий пане!"). Та недовго пожив на світі той всіми люблений автомат. Якийсь забобонний панок так перелякався тієї говорячої машини, що взяв її за якусь діявольську штуку. Не надумуючись, кинувся з дручком на невинного дверника та наніс йому стільки ударів, що автомат замовк навіки. Можна уявити собі розпуку й горе епископа: до кількох хвилин забобонна рука знищила його трицятьлітні тяжкі труди.

В половині 18 століття винайшли два брати Ле Дроз у Швайцарії кілька говорячих машин для еспанського короля Карла VI. Ті машини, то були чотироніжні звірята, а також птахи та наслідували дуже вірно природний голос звірят. Головнож звертали на себе увагу мекаюча вівця та пес, що стояли на сторожі овочів. Досить було взяти з кошика один овоч, а пес зараз починав голосно гавкати, і то так довго, доки овоч не покладено на давнє місце.

Говорячі машини робили в початках для забави, одначе вже й тоді вчені велику будуччину пророкували тим забавкам. Славний математик Айлер (1707-1783), ще як професор у Берліні, писав 1761 року таке про говорячі машини: „До важніших винаходів належати буде апарат, який міг би точно наслідувати всі звуки нашого голосу. Коли такий апарат винайдуть і буде можна при помочі клявішів (як при фортепяні) видобути з нього ріжні голоси та слова, тоді й переворот буде у світі величезний. Проповідник або бесідник, що не має доброго голосу, буде могти на такім апараті свою проповідь або промову відіграти, як орґаністи відіграють музичні кусники на своїх інструментах".

Від часів Айлера багато вчених трудилося над машиною, яка штучно наслідувала би людський голос. Найщасливіші висліди осягнув віденський механік Фабер. Його „говоряча машина" вдостоїлася загального признання. Та й було що, як на тодішні часи, подивляти. Ця машина то був автомат у формі людини, що вимовляла зовсім докладно цілі фрази та речення, раз шептом, раз голосно, а також співала. Всі мовні орґани, які має людина, в тій машині були вірно наслідувані, а повітря, потрібне для вимови звуків, надмухували в машину штучними міхами. Замісць гортанки вправив винахідник у той автомат кавчукові струни, то коротші то довші, що збільшували звучність і мельодійність голосу, який добувався з нутра машини.

Славний віденський хірурґ Більрот (1829-1894) в 1875 році завдав був собі таке питання: Коли бездушна машина може поодинокі звуки та слова вимовляти, чи не можнаб таким приладом привернути бесіду людям, які втратили її наслідком недуги або наслідком операції. Сам Більрот виконав був сміпу операцію на однім пацієнті, а саме вирізав йому знищену раком гортанку. На місце природньої гортанки вставив Більрот штучну з твердого кавчуку і справді пацієнт відзискав бесіду. Ще ліпші висліди при операціях гортанки осягнули новіші німецькі лікарі.

Петро, старий парубок, сидить із приятелем при пиві.

— Ах так, чоловік старіється — зітхає — це видно щораз виразніше.

— Як?

— Давніше питали мене жінки: „Чому ви не женитеся, пане Петре?"

— Тепер питаються мене: „Чому ви не оженилися?"

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

З КОЛЯДИ НА ВИЗВОЛЬНУ БОРОТЬБУ.

Шікаґо, Ілл. ОДВУ і МУН ч. 47, $43.40. **Сейлем, Масс.** МУН ч. 60, $14.25. **Менвіл, Р. Ай.** МУН ч. 53, $15.50. **Провіденс, Р. Ай.** ОДВУ ч. 17, $25. **Вілмінґтон, Дел.** ОДВУ ч. 35, $22.50. **Гартфорд, Конн.** К. Яросевич $2; М. Яросевич $1. **Корона, Л. Ай.** Громадяни Дички $2. **Бруклин, Н. Й.** М. Демидчук $1. **Когоз, Н. Й.** О. Лесняк $1. **Ню Йорк, Н. Й.** С. Малиса $2; коляда 11 від. ОДВУ $183.25.

На ріжні цілі: Шікаґо, Ілл. від. ОДВУ і МУН, ч. 47, на інвалідів і на Рідну Школу по $5. **Сейлем, Масс.** МУН, ч. 60, на Рідну Школу $14.25. **Провіденс, Р. Ай.** ОДВУ ч. 17, на Рідну Школу $15.45. **Вілмінґтон, Дел.** ОДВУ ч. 35, на Рідну Школу $10. **Канада.** Н. Тимців на політичних вязнів $1. **Ню Йорк, Н. Й.** 11 від. ОДВУ з каси $100; на хрестинах у громадян Ґельнерів зібрано $76; відділ 204 У. Н. Союзу з нагоди річних зборів жертвував $25. **Вотервліт, Н. Й.** ОДВУ ч. 21, $11. **Алентавн, Па.** ОДВУ ч. 23, з посвячення прапорів $30. **Сиракюз, Н. Й.** ОДВУ ч. 9, за відзначки $12, з пушки $1.19, зо збірки $5.75, разом $18.94. **Бріджпорт, Конн.** Лука Сарабун $1. **Клівленд, О.** Жін. Віддія ОДВУ ч. 8, $5. **Гемтремк, Міш.** ОДВУ ч. 4 збірка на ювилею громадян Крупків $15. **Канада.** Н. Тимців $1.

Централна Управа ОДВУ.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Коляда на Рідний Край.

Комітет національних товариств рішив вислати колядників на новий, 1937 рік. На колядників зголосилися зі старших громадян: Т. Паньків, К. Гук, М. Колісник, К. Чагарин, К. Сулима, І. Паньків, І. Стрик, П. Зарівний, К. Албрехт, П. Гук, О. Колісник, М. Чагарин. З молодих: І. Лисий, В. Дудин, О. Кокольський, В. Коцюба. Коляду зложили такі жертводавці: по $2: о. В. Каськів, Ю. Самборський ($1 на Рідну Школу, а $1 на визвольну боротьбу), М. Чагарин ($1 на Рідну Школу, а $1 на визвольну бортьбу); по $1: П. Сталений, О. Литвинець, А. Швець, Йосифа Пачковська, С. Свинарчук, П. Стойко, П. Заяць, М. Підгородецький, І. Рапко, Д. Королишин, І. Околіта, О. Косюк, П. Клекот, М. Коперник, Марія Бардачевська, М. Кінаш, Н. Вецал, Й. Ходоровський, А. Дзяман, І. Затонський, А. Борис, І. Гуцал, Параскевія Липська, Н. Герман, Людвик Бурочок, Я. Шаравара (з Ґлестон, Масс.), В. Бурак, І. Малиньчук, Л. Самборський, Й. Чачарин, Д. Лукиник, М. Кінаш, Д. Герман, І. Тепер, Й. Кава, О. Колісник (на визвольну боротьбу 50 ц. і на школу 50 ц.); В. Козак 75 ц.; П. Гук (на школу 50 ц., а $1 на визвольну боротьбу), І. Паньків (визвольна боротьба $1, на школу 50 ц.); по 50 ц.: П. Ґудз, К. Сулима, Л. Ґанчарик, Варвара Реміник, Й. Грядюк, І. Роґожин, М. Глядик, Д. Піжинський, І. Сарахман, Й. Ґалонишка, А. Ґурняк, Е. Липський, Н. Житарук, А. Королишин, І. Туз, Е. Петрович, О Роґожинський, В. Копитко, Ф. Ґнецко, Г. Вітушинський, Д. Бардачевський, М. Кошуба, А. Басан, М. Богович, А. Свірська, К. Албрехт, М. Яцишин, М. Пророчок, І. Стрик, А. Сирота, П. Зарівний, М. Карась. К. Корніцький, Н. Сулима, В. Липський, О. Кравець, Я. Процишин, А. Марпилюх, А. Писарук, М. Скорий, І. Ґливка, І. Городівський, Д. Лукиник, О. Червінський, Г. Кінак, М. Камфонік, Й. Гричух, С. Мостецький, П. Коцюба, А. Пророчок, І. Сорокатий, А. Лапчинський, Н. Городський, Г. Стрик, П. Романович, А. Коліда, А. Зарічняк, В. Кучирявка, І. Коцюба, О. Чубай, Т. Лаба, Д. Нитка, Й. Романович, С. Дамаґа, В. Романський, Ю. Іванович, М. Грошовий; А. Боднар 35 ц.; П. Кінак 30 ц.; по 25 ц.: Т. Пригарський, Й. Виспянський, І. Прокопчук, А. Зеленський, М. Сербай, Й. Квасніцький, В. Бариляк. — Разом заколядовано на Рідну Школу в краю $76.15, а на визвольну боротьбу буде подано пізніше. Тепер висилаємо через Обєднання на Рідну Школу на західній Україні під Польщею $76. Висилка коштує 15 центів. Комітет дякує усім жертводавцям і колядникам.

За комітет: **І. Околіта, Й. Ґалонишка, М. Чагарин.**

БРІДЖПОРТ, ПА.

Коляда на Рідну Школу.

Підчас свят Різдва Христового малі школярі забажали піти з колядою на Рідну Школу. Хоч замісць помочі вони мали перешкоди зі сторони старших, то всетаки доконали свого. В першій мірі попросили о. Е. Бартіша, щоб їм поміг і щоб виголосив у церкві про їх намір. О. Бартіш радо це зробив і завізвав вірних, щоб щиро приняли школярів та щоб жертвували те, що хто може.

Вечором на Богоявлення малі діти з радістю пішли колядувати, горді з того, що зроблять корисне діло, яке занедбали старші. Зібрався такий гурт колядників: дві сестри Кушнір, Віра Сарабун, М. Вовк, Гродзінська, П. Верховська, А. Козак, В. Козак, В. Брінґалевич, Й. Ґродзінський. Жертвували такі особи: по $1: М. Буката, К. Муштук, М. Гнидович, К. Муц, К. Сарабун, І. Влох, Ю. Кушнір, К. Білик, С. Волошин, І. Шевчук, К. Бура, І. Ґродзінський; по 50 ц.: К. Бичик, І. Шибал, М. Козак, М. Шаравара, І. Клюс, М. Стельмах, М. Панчак, І. Соколовська, П. Вовк, М. Савчин, М. Вовк, М. Бовгань; по 25 ц.: М. Чернецька, І. Хома, М. Ющак, М. Калинович, М. Верхівська, С. Козак, Й. Бабій, Н. Н. Разом $20. До краю вислано через Обєднання $13.25, а решту, в сумі $6.75, передано на місцеву рідну школу в Бриджпорт, бо так собі бажали деякі жертводавці.

Люди гарно принимали наших молоденьких колядників, тільки така особа, якій найбільше повинно би залежати на дітях, відправила їх з порожніми руками.

Громадянин.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

На народні цілі.

В суботу, 23. січня, відбулося в укр. кат. церкві вінчання панни Мирослави Затонської з гром. Емілем Сеньковським, офіціялом у міськім податковім уряді. Опісля був у домі батька молодої обід, на якім була рідня молодої й молодого та кілька гостей. У часі обіду приявні не забули за Рідний Край та жертвували $20.50, призначуючи $10.50 на інвалідів і $10 на політичних вязнів. Жертви зложили: Ілія Затонський, батько молодої, $5; Василь Граб $2.25; пані Марчук і панна Марнук $1.25; Евгенія Затонська, Е. Сеньковський (молодий), Мирослава Сеньковська (молода), В. Сеньковський (батько молодого), Кат. Сеньковська (мама молодого), Ксеня Бучацька, Марія Сеник, В. Канюка з дружиною, Й. Лівач, Мирослава Лівач і пані Лісзавер по $1; Е. Сеньковський і Т. Задорожний з дружиною по 50 ц. Гроші вислано через Обєднання.

ОРИҐІНАЛЬНЕ ПАНОПТІКУМ.

В столиці Данії відкрили вигадливі промисловці на короткий час оригінальне паноптікум, яке малоб чимало поневільних відвідувачів, якщо його не булаб закрила в пору поліція, а підприємці не булиб помандрували під ключ. До цього оригінального паноптікуму не всі мали вступ — тільки пяні. Якщо якийсь на підпитку добродій появиться самітний пізним вечором на вулиці, до нього приступає посередник і запрошує на чудесну виставу, де можна побачити дуже пікантні і привабливі картини красунь. Найчастіше пяні приймають таку пропозицію без ніяких ваґань і йдуть до захвалюваного паноптікум. Заманений гість опиняється перед входом до підземелля з темнавою пивницею. Тут кажуть гостеті доволі довго ждати, що ще більше скріплює його цікавість. Вкінці гостя ведуть до деревляної стіни. Там вирізані отвори, що відповідають більш менш величині людської голови. Підхмеленому гостеві кажуть устромити в цей отвір голову, щоб побачити оригінальні й цікаві речі. Цікавий виконує точно всі доручення, пхає голову в отвір і бачить, — що нічого не бачить.

Але, щоби скріпити враження, один із прислуги пускає в рух підойму і на голову цікавого пяниці спадає щось ніби ніж ґільотини, і так стискає пяного, що він не може навіть ворохнутись. Підчас того „прислужні" найспокійніше у світі вичищують гостеві всі кишені. Тоді звільнюють гостя і викидають його на вулицю. Очевидно, що заки пяниця опритомніє і зрозуміє, що з ним сталось, не може собі пригадати ні околиці, ні вулиці, ні числа дому, де міститься „оригінальне паноптікум".

Один менше пяний гість прочуняв у пору, покликав поліцію і разом з поліцією відшукав льокаль паноптікуму та його власника. Виявилося, що спільників було пять і всі вони добре заробляли, бо кожної ночі бодай кілька підхмелених гостей лакомились на всякі дива.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(113)



Темними стежками, крізь гущі непроглядних нетрів, пробивався гурт людей ватажка Боболя, в якому знаходилася також Калі Бвана. Вони вандрували вже по території карликів бебеків, а пізнати це можна було по тому, що хідники, вирубані і втоптані карликами, були низькі. Щоб продертись крізь них, люди Боболя мусіли раз у раз згинатись.

Це ще більше томило їх, а головно непривиклу до таких тяжких вандрівок білу дівчину. На неї находила крайня втома. Нагло перед ними виринув маленький карлик і ставши у военній позі, намірив у них свого лука. Рівночасно зажадав: „Хто ви такі і чого шукаєте?" На вид нього Бобольо пристанув і рухом своїх рук пробував втихомирити карлика.

Маленький карлик з задиркуватою позою виглядав дуже смішно. Далі Бвана, якій байдуже було, що він з ними зробить, хоч втомлена була, засміялася. Але ті карлики, не звертаючи уваги на їх малий зріст, фактично були дуже небезпечні. Вони були значно сильніші, ніж це показувала їх будова, при тім дуже хитрі і жорстокі. Також їх стріли були затроєні.

Бобольо знав їх добре. Тому, виступивши перед карлика, поважно відповів: „Ми йдемо у відвідини до вашого головного ватажка, Ребеґа". Змірявши їх оком, карлик сказа за мною. Ватажок вас прийме зав: „Ідіть за мною. Ватажок вас прийме радо, але тільки тоді, коли ви приносите поживу". При тім він поглянув захланно на дівчину, виставляючи свої гострі канібальські зуби.